

dum est peccatum furti completum; ita, quando quis vult omittere, antequam omittat, nondum est peccatum omissionis completum.

Confirmatur. Omissio actualis debet accusari in confessione, non secus ac actus exterior, et ita fert praxis communis fidelium et confessoriorum. Ergo est peccaminosa.

Obj. Ex nostra sententia sequitur hominem in somno posse mereri, et sacramenta conficere, cum non requiratur major libertas ad merendum et ad conficiendum sacramenta, quam ad peccandum. Atqui utrumque est inconueniens. Ergo.

Resp. ad primum, non esse inconueniens hominem in somno mereri continuatione meriti in vigilia comparati, maxime si effectus per se sequatur ex causa libere volita, aut formaliter intendatur, ut patet in martyre, qui in instanti mortis, dum non est sui compos, meretur aureolam martyrii. Negamus tamen posse valide conficere sacramentum, non defectu sufficientis libertatis, sed quia Christus, ex communi sensu Ecclesiae, instituit et voluit sacramenta confici ab homine sui compote, et cum morali certitudine debite materiae, tum propter reverentiam sacramenti, tum ob periculum multorum inconuenientium alioquin futurorum. Adde, verba dormientis non esse verba formalia, defectu significationis, sed verba materialia, ut in psittaco ea proferente.

Petes 1° an ei qui voluntarie et culpabiliter causam posuit, imputari debeant omnes omissiones et commissiones peccaminosae ex illa secutae.

Resp. et sit regula generalis: Ei qui voluntarie et culpabiliter posuit causam, imputantur quoad reatum et affectum omnes omissiones et commissiones peccaminosae quae praevidit, aut debuit ac potuit humano modo praevidere secuturas ex tali causa; quia hoc ipso sunt ipsi voluntariae in causa. Sed

Petes 2° quando quis censetur praevidisse, aut debuisset ac potuisse humano modo praevidere omissiones et commissiones peccaminosas, ut ipsi imputentur ad culpam.

Resp. multipliciter: 1° quando per se aut ut plurimum sequuntur ex tali causa; 2° quando quis videt in aliis aequalis complexionis similia contingere; 3° quando praecipua adimplenda proxime instant.

Hinc colligere poteris varia consecutaria pro praxi.

DISSERTATIO II

DE DISTINCTIONE SPECIFICA ET NUMERICA
PECCATORUM

D. Thomas, q. 72.

ARTICULUS I

Variae peccati divisiones.

Peccatum generalissime sumptum dividitur in peccatum originale, quod ab Adamo ad posteros per seminale propagationem derivatur, et personale, quod propria voluntate committitur. Personale subdividitur in actuale et habituale. Actuale est actus seu omissio difformis regulis morum; habituale est macula relicta in anima ex peccato actuali. De peccato originali et habituali specialiter infra. Nunc de peccato actuali.

Peccatum actuale dividitur: 1° in mortale et veniale¹. Mortale dicitur quod mortem animae infert, eam privando gratia sanctificante, quae est vita animae in ordine supernaturali, et eam avertendo simpliciter ab ultimo fine; unde ex ipsa sua ratione est irreparabile, et inducit reatum poenae aeternae. Veniale dicitur quod, cum gratia et charitate non privet, sed ejus fervorem tantum diminuat, nec avertat simpliciter ab ultimo fine, sed ab ejus consecutione dumtaxat retardet, relinquit principium vitae et

1. Hic q. 72, a. 3, o.

veniæ; unde non est ex natura sua irreparabile, nec inducit reatum pœnæ æternæ, sed temporalis tantum. De utroque etiam specialiter infra agemus.

2° Peccatum actuale dividitur in peccatum commissionis et omissionis¹, de quibus jam diximus. Peccatum commissionis est actus difformis regulis morum; pugnat cum præcepto negativo. Peccatum omissionis est privatio actus debiti; pugnat cum præcepto affirmativo.

3° Peccatum actuale dividitur in peccatum cordis, oris et operis². Hæc tamen divisio non est semper in diversa peccata, sed quandoque in diversos gradus ejusdem peccati.

4° Dividitur in peccatum infirmitatis, quod oritur ex vehementi passione; peccatum ignorantiae, quod oritur ex ignorantia vincibili; et peccatum malitiæ, quod cum plena libertate et quasi ex industria, sine passione aut ignorantia, committitur.

5° Peccatum actuale, aliud simpliciter tale, aliud in Spiritum sanctum, quod est peccatum ex malitia, quo repelluntur aut impugnantur specialia gratiæ dona quæ sunt effectus divini amoris, qui tribuitur Spiritui sancto. Numerantur sex, scilicet: desperatio, præsumptio, impœnitentia, obstinatio, impugnatio veritatis agnitæ et invidentia fraternæ gratiæ.

6° Alia sunt peccata capitalia, alia quæ ex illis oriuntur. Capitalia numerantur septem, ex S. Greg., lib. XXXI *Moral.*, cap. 31, scilicet inanis gloria (quidam ponunt superbiam), invidia, avaritia, ira, luxuria, gula et acedia.

7° Tandem peccatum aliud dicitur materiale, aliud formale, et hoc duplici sensu: 1° Peccatum materiale est ipse actus malus secundum se et entitative consideratus; formale, ipsa malitia seu deformitas istius actus aut omissionis. 2° Peccatum formale dicitur libera transgressio legis voluntati imputabilis; materiale, transgressio legis non libera, et ideo nec voluntati imputabilis, ut sunt transgressiones legis ex ignorantia invincibili.

1. Ibid. a, 6, o. — 2. Ibid., a, 7, o.

ARTICULUS II

Unde petatur distinctio specifica peccatorum?

Quantum ad peccatum omissionis, cum sit secundum se mera privatio actus debiti, certum est illud specie distingui per actus ipsos omissos specie distinctos in esse moris; sicut omnes aliæ privationes specie distinguuntur per formas oppositas quibus privant; eo scilicet modo quo privationes possunt distingui. Quæstio est igitur de peccato commissionis.

Dico: Peccata specie distinguuntur per ordinem ad objecta specie distincta in esse moris¹; quia omnis actus specificatur a suo objecto. Ergo actus moraliter malus specificatur ab objecto moraliter malo.

Confirmatur. Omnis motus specie distinguitur per ordinem ad terminum ad quem. Atqui, in motu peccaminoso, objectum est terminus ad quem. Ergo.

Hanc conclusionem tenent, cum Authore, omnes Thomistæ et plures extranei, etiam illi ex Thomistis qui formale peccati reponunt in privativo; quia, inquit, stante diverso ordine ad objecta formaliter diversa, sequitur diversa privatio.

Dixi in conclusione: « Per ordinem ad objecta specie distincta in esse moris; » quia nihil confert ad distinctionem specificam peccatorum distincta species objectorum in esse entis; quod enim quis furetur ovem aut equum, peccatum ejusdem speciei, scilicet injustitiæ, committit. Sed

Quæstio est unde objectum habeat quod specie distinguatur in esse moris.

Resp. Generaliter loquendo, objecta specie in esse moris distinguuntur, quando habent specialem et distinctam

1. Ibid., a, 1, o.

repugnantiam cum lege æterna et recta ratione. Habent autem specialem et distinctam repugnantiam seu difformitatem cum lege æterna et recta ratione ex multiplici capite: 1º quando opponuntur diversis virtutibus; 2º quando opponuntur eidem virtuti, sed diverso modo, ut patet in furto et rapina, quæ licet opponantur eidem virtuti iustitiæ, specie tamen distinguuntur, quia illi opponuntur diverso modo; 3º quando opponuntur diversis præceptis, non materialiter et ex parte principii seu præcipientis diversis, sed formaliter ex parte rei præceptæ seu motivi intrinseci. Unde dici potest, peccata etiam distingui specie, scilicet radicaliter et mediate, a virtutibus et præceptis quibus opponuntur.

Consectaria

Ex dietis inferes 1º omittentem sacrum die festo incidente in diem dominicam, aut non jejunantem feria quatuor temporum incidente in vigiliam S. Matthæi, in utroque casu unum specie et numero peccatum committere, in primo casu contra religionem, in secundo contra temperantiam, quia utrumque præceptum audiendi missam die dominica et die festo, et utrumque jejunandi feria quatuor temporum et vigilia S. Matthæi sunt ejusdem rationis ex parte finis et motivi intrinseci. Nam finis et motivum intrinsecum audiendi missam die dominica et festo, est honestas religionis, præcepti vero jejunandi feria quatuor temporum et vigilia S. Matthæi, est honestas temperantiæ. Nec refert quod forte legislator, præcipiendo sacrum die S. Matthæi, aut jejunium in ejus vigilia, intenderit honorare sanctum; iste namque finis vel motivum est extrinsecum et operantis, sicut si præcipiendo jejunium intenderet pluviam, serenitatem, aut pacem, qui fines sive motiva extrinseca non constituunt præcepta diversæ rationis. Idem dic de violante idem votum seu juramentum pluries iteratum, de omittendo horas canonicas ad quas tenetur titulo beneficii et ordinis sacri.

Inferes 2º e contra, eum qui tenetur ex voto et præcepto confessarii jejunare feria sexta quatuor temporum,

si non jejuset, triplex peccatum specie distinctum committere: primum, contra temperantiam, vi præcepti ecclesiastici; secundum, contra religionem, vi voti; tertium, contra virtutem poenitentiae, vi præcepti confessarii. Hæc enim tres obligationes sunt ex diversis motivis intrinsecis, sicque distinctæ rationis; motivum enim intrinsecum præcepti ecclesiastici est temperantia, voti est religio, præcepti confessarii imponentis jejunium post audita peccata, attentata natura operis et attentis circumstantiis, est punitio et satisfactio pro peccatis.

ARTICULUS III

Utrum peccata commissionis et omissionis specie distinguantur?

[Certum est 1º hæc peccata materialiter et in esse physico considerata, non solum specie, sed genere differre¹. Peccatum enim commissionis materialiter consideratum, est actus positivus rectitudine privatus; peccatum omissionis est carentia seu privatio actus debiti. Ad actum autem et non actum, ad ens et non ens, non datur genus univocum, id est uno et eodem nomine in eodem sensu expressum.

Certum est 2º peccata commissionis et omissionis, etiam formaliter et in esse moris considerata, posse specie distinguui, si circa diversas materias exerceantur; evidens est enim omissionem sacri specie morali distinguui a furto. Sed quæstio est an, si ad idem objectum referantur et ex eodem motivo procedant, specie distinguantur, ut furtum et non restitutio furti. Pro quo

Dico: Peccata omissionis et commissionis, in esse moris considerata, si circa idem objectum ex eodem motivo procedant, sunt ejusdem speciei².

Prob. 1º. Peccata, sicut cæteri actus humani, habent speciem a fine. Ergo, si peccatum commissionis et omissionis

1. Hic q. 72, a. 6, o. — 2. Ibid.

ordinentur ad eundem finem, seu ex eodem motivo procedant, erunt ejusdem speciei: scilicet, si ordinentur ad eundem finem operis, erunt ejusdem speciei essentialis, ut aliena rapere et non restituere; si ad eundem finem operantis, erunt ejusdem speciei accidentalis, ut omittere missam et furari ad mœchandum.

Prob. 2°. Facere bonum et ex eodem motivo omittere malum oppositum, non constituunt distinctas species morales, sed sunt partes integrantes ejusdem justitiæ, ut docet S. Thomas, 2^a 2^e, q. 79, a. 1, o, juxta illud *Psal. xxxiii, 15: Diverte a malo, et fac bonum*, « quia utrumque, ait S. Doctor, requiritur ad perfectum actum justitiæ. » Atqui proportionaliter se habent, in genere mali, facere malum et ex eodem motivo omittere bonum oppositum, sicut, in genere boni, facere bonum et omittere malum. Ergo.

Confirmatur exemplo motus. Licet, in motu, recessus a termino a quo et accessus ad terminum ad quem involvant duas mutationes, scilicet ab esse ad non esse, et a non esse ad esse, non tamen constituunt diversas species motus, sed unam, quæ ex utroque adæquate constituitur tamquam ex partibus integralibus. Atqui, in motu peccati, recessus a bono fit per omissionem, accessus ad malum per commissionem. Ergo.

Ex quibus recte observabis, juxta mentem S. Thomæ, peccata commissionis et omissionis non dici ejusdem speciei quasi duo individua, v. g., duo homines contrahentes eandem speciem humanam, sed quia se habent ut partes integrales ex quibus una species in genere moris adæquate constituitur, eo proportionali modo quo partes integrantes pœnitentiæ, unum sacramentum.

Ex dictis inferes, actum qui directe fertur in omissionem, v. g.: « Volo non audire missam, » licet sit commissio, pertinere tamen ad peccatum omissionis, et esse ejusdem speciei moralis cum illa.

Petes quoddam peccatum sit gravius, an commissionis, an omissionis.

Resp. per se loquendo et cæteris paribus, peccatum commissionis esse gravius. Est enim gravius odisse Deum quam illum, urgente præcepto, non amare; gravius contumelia afficere parentes, quam eos tempore debito non revereri.]

ARTICULUS IV

Unde petatur distinctio numerica peccatorum?

Dico 1°: Distinctio numerica peccatorum petitur ex interruptione morali actuum voluntatis; quia actus humani habent quod sint peccata ab actu voluntatis. Unde S. Thomas, in II *Sentent.*, dist. 42, a. 1, dicit: « Secundum unitatem voluntatis sumendum est judicium de unitate ejus quod in genere moris dicitur. » Ergo, ubi actus voluntatis est diversus et moraliter interruptus, est distinctum peccatum.

Tunc censetur actus voluntatis moraliter interruptus, quando nec formaliter nec virtualiter perseverat. Censetur autem nec formaliter nec virtualiter perseverare ex triplici capite: 1° Quando per actum contrarium expresse revocatur: ut si quis voluntatem priorem furandi retractet, et statim post illam resumat, erunt duo peccata numero distincta; quia istæ duæ volitiones, licet brevissimo tempore interpolatæ, nullo modo inter se connectuntur, nec secunda potest dici continuatio prioris formaliter et expresse revocatæ.

2° Per cessationem voluntariam ab actu voluntatis: ut, si quis, visa muliere, morose delectetur, eamque delectationem sponte deserat, se convertendo ad alia, statim autem, visa eadem aut altera muliere, iterum morose delectetur, bis peccat, propter rationem jam datam; quia istæ duæ voluntariæ delectationes in nullo inter se connectuntur, nec secunda potest dici continuatio primæ voluntariæ interruptæ et interpretative revocatæ. In his duobus sat conveniunt theologi, sed de tertio disputant. Itaque

Tertius modus, secundum quem nec formaliter nec virtualiter perseverat idem actus voluntatis, assignatur a pluribus involuntaria cessatio ab actu interno voluntatis, puta per naturalem distractionem aut oblivionem, per somnum aut ebrietatem : quia, inquit, actus iteratus, post talem interruptionem involuntariam, non est continuatus cum præcedenti, sed diversus; ubi autem sunt diversi actus, sunt diversa peccata.

Id verum existimo de peccatis mere internis, id est quæ in ipsa voluntate consummantur, nec ad actus externos efficaciter tendunt, ut sunt hæresis, odium, invidia, velleitates, complacentiæ, delectationes morosæ, etc. ; quoties enim iterantur post cessationem, etiam involuntariam, toties perfecte consummantur, nec prior actus dicit ordinem ad secundum, nec in aliquo connectuntur, aut continuantur, aut ab invicem dependent.

Secus de actibus internis efficaciter tendentibus ad opus externum, saltem quando isti actus voluntatis iterati in aliquo effectu externo prioris actus connectuntur : ut si, ex proposito occidendi inimicum, teneas pugionem paratum, vel struas insidias, aut si viam aggrediaris ad illum quærendum, etc. Stantibus his aut similibus effectibus, licet sæpe malam voluntatem iteres, nunc de illa, nunc de aliis etiam voluntarie cogitando, aut alia agendo, non committis plura peccata, sed primum continuas; quia prior actus perseverat moraliter in effectu externo vi illius posito, et in eo quasi in vinculo omnes alii sequentes cum priori connectuntur.

Dixi : « Saltem quando isti actus voluntatis iterati in aliquo effectu externo connectuntur ; » quia multi idem non improbabiler censent, etiamsi in aliquo effectu externo non connectuntur, ut si nunc firmiter proponas occidere inimicum, aut fornicari cras, et mane expegefactus renovas hoc propositum, et toties quoties ad illud reflectis, in eo persistis, censent unum peccatum; quia prior actus non est consummatus nec voluntarie revocatus, sed perseverat et vi illius elicitur secundus et sequentes, qui censentur prioris continuatio.

Dico 2° : Eadem manente voluntate, imo et eodem actu externo, multiplicantur numerice peccata ex objectis numerice distinctis in esse moris. Censentur autem objecta numerice distingui in esse moris, quando non se habent moraliter per modum unius, sive quia unum non est pars alterius, sive quia non sunt partes aliquod unum integrantes, sive quia non ordinantur ad eundem finem et idem opus consummandum; tunc enim, licet sit unus actus physice, censetur tamen in genere moris virtualiter multiplex, et tot habere malitias numero distinctas, quot sunt hujusmodi objecta.

Ratio est, quia, sicut peccata multiplicantur et distinguuntur specie per objecta specie distincta, ita multiplicantur et distinguuntur numero per objecta numerice distincta. Hinc qui una et eadem mala voluntate vult occidere aut de facto occidit tres homines, sive uno actu, sive pluribus immediate succedentibus, tria peccata numero distincta committit; quia cum tres homines non se habeant moraliter per modum unius, sunt tria objecta numero distincta.

Dices : Qui furatur uno actu ovium gregem, unum peccatum committit, non quot sunt oves. Ergo et qui uno actu occidit multos homines.

Resp. Nego consequentiam. Disparitas est quod omnes oves gregis se habeant per modum unius, cum non habeant jura distincta quæ violentur, nec ideo sint capaces distinctæ et peculiaris injuriæ. At vero tres homines, etiamsi sint ex eadem familia, non se habent per modum unius, sed unusquisque habet jus suum distinctum quod violatur, indeque est capax particularis et distinctæ injuriæ. Neque refert quod familia ex fictione juris reputetur una persona. Ita quidem fingitur, sed ita non est, præsertim respective ad injuriam.

Qua ratione probabilius existimo quod, si grex pertinet ad tres homines, forent tria peccata : quamvis id negent non pauci; quia, inquit, omnes oves sunt moraliter unum totum, quod est objectum proximum furti.

Consectaria

Ex dictis colliges 1° eum qui ex voluntate furandi proficiscitur domo, defert scalam, ascendit, aperit cistam, aufert pecunias, sive omnes simul, sive successive per partes; item qui animo fornicandi quærit puellam, eam osculatur, aspicit, tangit impudice, et tandem fornicatur; item qui ex proposito occidendi inimicum, aptat pugionem vel selopum, occurrit inimico, ipsum provocat, ferit, lædit, occidit: hos, inquam, et alios in similibus casibus, etiamsi inter hæc præambula malam voluntatem furandi, fornicandi, occidendi, centies iterent, non nisi unum peccatum committere; quia istæ voluntates iteratæ connectuntur in effectibus cum prima, et isti effectus prævii ordinantur ad furtum, fornicationem, homicidium, tamquam ad unum finem, ideoque habentur per modum unius, et intelliguntur in accusatione operis completi, ita ut sufficiat dicere in confessione: «Fornicatus sum, feci homicidium, etc.» Secus tamen, si adhiberentur media ad istos fines quæ specialem haberent malitiam, ut si uteretur arte magica ad furandum, philtris ad fornicandum, etc. Observandum etiam quod, si impudicitiae præcurrentes copulam fiant sine intentione copulæ, licet postea, mutata intentione, sequatur copula, sint distincta peccata et seorsim accusanda, cum tunc non uniantur per modum unius in fine intento; seclusa enim intentione copulæ, non magis ex se tendunt ad fornicationem quam ad pollutionem aut copulam sodomiticam. Idem dic, si fierent quidem ex intentione copulæ, sed quæ ex aliqua causa interveniente non perficeretur.

Utrum autem idem dicendum sit de impudicitis, scilicet complacentia, delectatione morosa, tactibus, aspectibus et osculis immediate sequentibus copulam, ac de dispositionibus ad illam, dubium est. Quidam affirmant, quia dicunt esse appendices copulæ quæ illam connaturaliter et regulariter sequuntur. Alii negant, quia censent esse dispositiones ad aliam copulam. Cæterum, quantum ad praxim, si verum sit quod dicit prima sententia, eas

impudicitias regulariter sequi ad copulam, non video cur necesse sit eas distincte confiteri, cum in hac hypothesi sufficienter intelligantur a confessario in accusatione copulæ.

Colliges 2° eum qui, eadem mala voluntate permanente, eodem motu concupiscentiæ aut odii durante, se ter polluit, ter fornicatur cum eadem aut pluribus, tres homines successive occidit, committere tria peccata; quia tres pollutiones, tres fornicationes, tria homicidia non se habent moraliter per modum unius, sed sunt tres actiones totales in se completæ, nec unibiles ex natura sua in uno tertio in quo perficiantur et compleantur. Neque obstat unitas voluntatis; quamvis enim sit una physice, est moraliter multiplex numero, sicut esset multiplex species, si in his actibus forent objecta specie distincta, puta si fornicaretur semel cum matre, postea cum conjugata, deinde cum moniali; aut si inter occisos numeretur pater aut clericus. Sicut ergo voluntas in his casibus, non obstante ejus unitate physica, est moraliter multiplex specie, ita in nostro casu est moraliter multiplex numero.

Eadem ratione, qui una intentione continuata ditescendi, vigesies cum morali interruptione surriperet viginti millia florenorum, vigesies peccaret mortaliter; quia singula furta non se habent moraliter per modum unius, eum ex se ad invicem non ordinentur, sed unumquodque seorsim est consummatio internæ voluntatis. Sic saltem apprehendit sensus communis.

Similiter sacerdos in malo statu existens, probabilius tot peccata committit, quot non interrupte absolvit poenitentes; quia quælibet absolutio est actio totalis et iudicium completum, nullo nexu cum aliis absolutionibus et iudiciis conjunctum. Idem dic de baptizante plures successive, propter eandem rationem: secus, saltem nobis probabilius, si eadem continuata actione pluribus comunione administraret; quia videtur administratio unius convivii, adeoque una moraliter actio. Similiter sacerdos celebrans in malo statu videtur unum tantum peccatum

committre; quia, licet oblatio, consecratio et communio sint actiones physice distinctæ, constituunt tamen unum mysterium in quo uniuntur.

Colliges 3° eum qui uno continuato concupiscentiæ motu agit impudice cum puella, eam sæpe, etsi cum aliqua interruptione, osculando, tangendo, etc., unum peccatum committre; similiter eum qui uno impetu iræ pluries ferit inimicum, pluries blasphemat, plura convicia ejusdem rationis in eum conjicit, puta vocando eum ter quater furem, etiam unum peccatum committre, ita ut sufficiat dicere in confessione: « Semel impudice egi per tactus et oscula cum puella, semel blasphemavi, semel rixatus sum cum socio, eum vocavi furem, eum percussi; quia hi actus, non obstante physica eorum interruptione, secundum communem sensum hominum censentur una actio, una conversatio, una rixa, una locutio, sicut censetur una comestio, dum quis successive plures dapes comedit. Neque eadem est ratio de illis ac de pluribus fornicationibus, aut pollutionibus, aut occisionibus, de quibus corollario præcedenti; disparitas est enim quod plures occisiones, plures fornicationes aut pollutiones, sint actiones totales in seipsis completæ, habentes definitum terminum in quo consummantur, ita ut non sint unibiles in aliquo tertio in quo consummantur, adeoque nec inter se. At vero illi plures actus de quibus hic est quæstio, scilicet plures tactus, plures percussiones, etc., non sunt actiones totales et consummatæ, sed ex se aptæ facere unum cum uno actu externo consummato, in quo sunt unibiles, et ideo inter se unibiles, sicut plurium ferculorum comestiones. Ita saltem apprehendit sensus communis hominum, qui maxime debet attendi quantum ad multiplicationem vel unitatem numericam peccatorum.

Utrum, si rixans afficiat alterum injuriis distinctæ rationis, ipsum appellans, modo furem, modo adulterum, modo sortiarium, etc., committat plura peccata? Distinguendum est: Si hæc diversa convicia tam ab aggrediente quam ab aggresso et circumstantibus habeantur

falsa, et dumtaxat ut effectus irati animi quidquid occurrat indifferenter eructantis, ut sæpe contingit inter mulierculas rixantes, videntur esse unum peccatum, cum nulla sit honoris vel famæ læsio, sed quodlibet convicium, licet diversum, in hoc tendat, ut alterum iritet et offendant. Si vero hæc reputentur vera et vere imputari, tot erunt peccata, quod erunt convicia diversæ rationis.

DISSERTATIO III

DE COMPARATIONE PECCATORUM AD INVICEM

D. Thomas, q. 73.

ARTICULUS I

Utrum omnia peccata sint inter se connexa et paria?

Dico 1°: Omnia peccata non sunt inter se connexa ¹.

Probatur. Ea est differentia inter intentionem agentis secundum virtutem, et intentionem peccantis, quod intentio agentis secundum virtutem sit, ut rationis regulam sequatur, et ideo omnium virtutum intentio in idem tendit, et propter hoc omnes virtutes, saltem in statu perfecto, habent connexionem ad invicem in ratione recta agibilibus, quæ est prudentia; intentio vero peccantis non est ad hoc quod recedat ab eo quod est secundum rationem, sed potius quod tendat in aliquid bonum appetibile a quo speciem sortitur. Atqui hujusmodi bona in quæ tendit intentio peccantis et a quibus specificatur, sunt diversa, nullam connexionem habentia ad invicem, imo quandoque inter se contraria: ut prodigalitas et avaritia, timiditas et audacia, intemperantia et insensibilitas, etc. Ergo.

1. Hic q. 73, a. 1, o.

Dices: Jacob., II, 10, dicitur: *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Sed idem est esse reum omnium peccatorum, et habere omnia peccata. Ergo.

Resp. Apostolum loqui de peccato ex parte aversionis, et sensum ejus esse quod qui committit unum peccatum mortale, avertitur a Deo, ipsum contemnat et incurrat reatum pœnæ æternæ, quæ sunt communia omnibus peccatis mortalibus.

Dico 2° contra Stoicos: Omnia peccata non sunt paria¹.

Conclusio est de fide expressa in variis Scripturæ locis². *Joann.*, XIX, 11, Christus dicit Pilato: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* *Jerem.*, VII, 26: *Pejus operati sunt, quam patres eorum.* *Thren.*, IV, 6: *Major effecta est iniquitas filie populi mei, peccato Sodomorum.* Et alibi. Unde Hieron., lib. II cont. *Jovin.*, c. 16: « Sunt peccata levia, inquit, sunt gravia: aliud est decem millia talenta debere, aliud quadrantem. »

Prob. ratione. Peccata speciem sortiuntur ab objectis, ut patet ex superioribus. Atqui non omnia peccatorum objecta sunt paria, ut per se constat. Ergo.

Altera probatio sita est in confutatione fundamentali Stoicorum, de qua modo in responsione ad objectionem. Unde

Obj. cum Stoicis: Peccatum est privatio. Atqui privatio consistit in indivisibili, nec suscipit majus et minus, ut patet in tenebris, morte, cæcitate, etc. Ergo.

Resp. 1° peccatum non esse puram privationem, sed actum debito ordine privatum, illudque specificari, non ex parte privationis, sed ex parte actus, ut docuit S. Thomas quæst. 72 præced., et nos cum ipso et omnibus Thomistis, etiam iis qui formale peccati reponunt in privativo. Sed esto, peccatum sit privatio pura,

Resp. 2° *Dist.* maj. 3. Peccatum est privatio secundum quid et in fieri, *conc.* maj.; privatio simpliciter et in facto

1. *Ibid.*, a. 2, o. — 2. *Ibid.*, in arg. *Sed contra.* — 3. *Ibid.*, o.

esse, *nego* maj. Similiter *dist.* min. Privatio simpliciter et in facto esse non suscipit majus et minus, *conc.* min.; privatio secundum quid et in fieri, *nego* min. Duplex itaque est privatio: una simplex et in facto esse, quæ nihil relinquit de opposito, ut mors et tenebræ; alia secundum quid et in fieri, quæ non totaliter tollit formam oppositam, subindeque habet latitudinem tanto majorem vel minorem, quanto magis vel minus tollit de forma opposita. Sic ægritudo, quæ est privatio sanitatis, admittit majus et minus, quia non tollit totaliter formam oppositam; relinquit enim vitam, quæ est radix sanitatis. Peccatum autem sic est privatio in fieri, quia non tollit totaliter formam oppositam; relinquit enim rationem et inclinationem naturalem ad bonum honestum, quæ est radix rectitudinis formalis.

Inst. Peccatum totaliter tollit formam oppositam; sic, v. g., in actu luxuriæ nihil remanet de rectitudine temperantiæ. Ergo.

Resp. *Dist.* ant. Peccatum totaliter tollit formam immediate oppositam, *conc.*; mediate oppositam, *nego*. Dato itaque quod peccatum totaliter tollat rectitudinem formalem cui immediate opponitur, non tamen totaliter tollit radicem ejus, scilicet principia practica boni, synderesim, inclinationem rationis ad bonum honestum, sed tantum contra eam conatur et tendit; et ideo quo magis contra eam conatur et tendit, eo gravius est peccatum; sicut, licet ægritudo totaliter tollat sanitatem in parte infirma, quia tamen non tollit vitam, sed tantum ad ejus destructionem tendit et disponit, ideo suscipit majus et minus, et eo gravior est, quo magis disponit ad mortem.

ARTICULUS II

Unde sumatur inæqualitas peccatorum?

Dico 1° : Quantitas seu inæqualitas essentialis peccatorum in gravitate desumitur ex objecto¹.

Probat. Inde petitur essentialis quantitas seu gravitas peccati, unde petitur ejus species². Atqui species peccati desumitur ex objecto, ut diximus locis mox citatis. Ergo.

Dico 2° : Inæqualitas essentialis peccatorum petitur etiam per se et cæteris paribus ex virtutibus quibus opponuntur³; ita ut eo gravius sit peccatum, quo opponitur directe et principaliter nobiliori virtuti.

Hæc conclusio sequitur ex præcedenti; quia, quo peccatum opponitur nobiliori virtuti, eo præstantius est objectum circa quod versatur. Dictum est autem in conclusione præcedenti, gravitatem essentialem peccatorum desumi ex objecto. Ergo.

Hanc utramque conclusionem intellige 1° per se, quia per accidens peccatum cujus objectum est gravius, et opponitur nobiliori virtuti, ratione imperfectionis actus aut levitatis materiæ potest esse veniale, et aliud cujus objectum est minus grave et opponitur minori virtuti, esse mortale. 2° Intellige *cæteris paribus*, ita ut vitia inter quæ fit comparatio versentur circa objectum primum virtutis cui opponuntur, ita ut, si summæ virtuti ex una parte opponatur summum vitium, ita ex altera parte: cujus defectu, odium proximi, v. g., licet charitati, nobilissimæ virtuti, opponatur, non est tamen gravissimum peccatum, quia non opponitur objecto primario charitatis, quod est Deus.

Dico 3° : Gravitas peccati petitur etiam ex circumstantiis⁴; quia unumquodque natum est augeri ex quo

1. Hic q. 73, a. 3, o. — 2. Ibid., in arg. *Sed contra.* — 3. Ibid., a. 4, o. — 4. Ibid., a. 7, o.

causatur. Peccatum autem causatur ex defectu seu inordinatione alicujus circumstantiæ. Gravitas essentialis petitur ex circumstantiis mutantibus speciem, quia transeunt in rationem objecti; accidentalis ex circumstantiis non mutantibus speciem.

Dico 4° : Peccata carnalia per se et cæteris paribus minora sunt quam peccata spiritualia¹; quia quanto est gravius impulsivum ad peccandum, tanto minus est peccatum. Peccata autem carnalia habent vehementius impulsivum, scilicet concupiscentiam carnis nobis innatam. Sunt tamen majoris infamiæ, quia sunt circa delectationes nobis et brutis communes, et majoris adhæSIONIS, quia habent plus de conversione ad bonum commutabile, seu ad creaturam.

DISSERTATIO IV

DE SUBJECTO PECCATI

D. Thomas, q. 74.

ARTICULUS I

Quodnam sit peccati subjectum?

Dico 1° : Voluntas est subjectum peccati formaliter sumpti²; quia actus immanens est in ea potentia a qua elicitur. Atqui peccatum est actus immanens; est enim appetere vel cognoscere, et quatenus est voluntarius elicitur a voluntate. Ergo.

Dico 2° : Non sola voluntas, sed etiam appetitus sensitivus et ratio sunt subjectum peccati formaliter sumpti, non tamen membra aut sensus externi³.

1. Ibid., a. 5, o. — 2. Hic, q. 74, a. 1, o. — 3. Ibid., a. 2, 3 et 5, o.